

Franček Lasbaher (1938–2022) in zgodovina šolstva

“Če ni, pa postorimo mi!”

Med slovenskim učiteljstvom je bilo od nekdanj precej zanimanja za zgodovino šolstva, ki je preko vneme za sodobno šolstvo pripeljalo do začetkov našega muzeja in do obnovitve njegovega delovanja po letu 1938. Muzej so slovenski šolniki, včasih bolj kot danes, čutili kot dragocenega varuha pričevanj o razvoju svojega poklica in pedagoške dejavnosti nasploh. Med vplivnimi osebnostmi v šolstvu, ki so v letih okoli stoletnice muzeja 1998 in kasneje kazali interes tako za sodobno šolo kot za preteklost izobraževanja, je bil tudi prof. Franček Lasbaher. S svojo prisotnostjo na prireditvah muzeja je kot predstojnik koroške enote Zavoda za šolstvo pričeval o pomenu Slovenskega šolskega muzeja za sodobno šolstvo, ob tem pa še zavzeto zbiral dokumente iz zbirk muzeja o šolstvu na Koroškem in o tem tudi prizadevno pisal. Tudi tako je spodbujal, ob aktivnostih za moderni šolski razvoj, smisel za zgodovinsko razsežnost izobraževanja.

Letos se je 7. junija 2022 izteklo njegovo življenje. V Prlekiji rojen Franček Lasbaher (11. julija 1938, Terbegovci pri Sv. Juriju ob Ščavnici) je bil kot zavzet šolnik in oblikovalec šolstva na Koroškem povezan s Slovenskim šolskim muzejem ter kot avtor člankov in zapisov posebej z našo Šolsko kroniko. Po izobrazbi je bil prof. nemščine in angleščine (diplomiral 1963). Frančka Lasbaherja je odlikovalo zavzeto delovanje na področju šolstva in tudi širše kulture, hkrati pa tudi velika zavzetost za raziskovanje zgodovine šolstva na Koroškem. Od leta 1965 so vplivali na njegovo življenje in delo poučevanje, nato od 1969 še ravnateljstvo na srednji šoli v Slovenj Gradcu, v času prizadevanj za nove programe in novo stavbo, od leta 1985 do 2004 pa vodenje koroške enote Zavoda RS za šolstvo. Nagnjenost k pisanju ga je spremljala že od malega in usmerila k zapisom o kulturni dejavnosti v krajih pod Uršljo goro in Peco, o tamkajšnjem šolstvu in njegovi zgodovini. Ob zavzetem delu za slovensko šolstvo tudi izven meja, posebej še za mednarodno povezovanje, je postal tudi “dejaven proučevalec in raziskovalec šolstva na Koroškem”, kot je o prof. Frančku Lasbaherju v jubilejnim zapisu o njem v Šolski kroniki leta 2004 zapisal mag. Mladen Tancer.¹ Več o življenju in delovanju F. Lasbaherja lahko zvemo v *Odsevanjih*, slovenjegraški reviji za leposlovje in kulturo, posebej v biografskih prispevkih Andreja Makuca s komentarjem foto-zgodbe,² s pogovorom T. Turičnika³ in nekrologom Nika R. Kolarja⁴ ter v biografskem zapisu *Obrazi slovenskih pokrajin*.⁵

1 M. Tancer, Prof. Franček Lasbaher – dejaven proučevalec in raziskovalec šolstva na Koroškem, *Šolska kronika* 2004, št. 1, str. 361–363.

2 Andrej Makuc, Hvala bogu, da sta se mimala: mesto in Franček Lasbaher. *Odsevanja* 23, 2005, št. 59/60, str. 52–60.

3 T. Turičnik, Izgorevati za cilje vizij in smelih načrtov. *Odsevanja* 20, 2002, št. 45/46, str. 69–73.

4 Niko R. Kolar, Šolska in druga popotovanja Frančka Lasbaherja, prof. (1938–2022), *Odsevanja* 2022, št. 123/124, str. 70–72.

5 Simona Šuler Pandev: Franček Lasbaher, <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/lasbaher-francek/>

V tem zapisu se lahko najprej ozremo na prispevke prof. Frančka Lasbaherja v Šolski kroniki. Tako je 1997 v preglednem članku pisal o sodobnih prizadevanjih za dvojezični pouk na Koroškem, posebej o založniški dejavnosti pedagoškega združenja slovenskih učiteljev na avstrijskem Koroškem. Naslednje leto je prispeval zapis ob stoletnici koroške osnovne šole Sele – Vrhe, kjer je od 1921 služboval kot župnik in katehet v šoli pisatelj Ksaver Meško. V dveh številkah revije Šolska kronika v letih 2000 in 2001 je F. Lasbaher objavil obsežen pregledni prispevek o tristo letih osnovnega šolstva na Ravnah na Koroškem, v nekdanjem Guštanjju. Leta 2004 sta sledila članka o zgodovini Osnovne šole Kotlje v luči šolske kronike in zatem leta 2006 še zapis o dveh meščanskih šolah v Slovenj Gradcu (1920–41) in Mežici (1926–41). Zatem sta prišli na vrsto še osnovni šoli Turiška vas v Mislinjski dolini (2007) in Libeliče na Koroškem (2009). Ta slovenska vas ostaja znamenita po uspešnem premikanju državne meje z Avstrijo. Za prispevke, ki so večinoma pregledne narave, je rad uporabil gradivo, ki je bilo najbolj pri roki: šolske kronike na šolah in izvlečke iz njih v dokumentacijskih mapah šol v Slovenskem šolskem muzeju. Z njimi in drugod objavljenimi članki je gradil dragoceno zavedanje o zgodovinskem razvoju posamezne šole in šolstva na slovenskem Koroškem.

Ob tem je prof. Lasbaher v reviji Šolska kronika tudi zavzeto predstavljal nove publikacije iz zgodovine šolstva. Te so obravnavale ne samo koroške kraje, a prav tam je marsikatero delo spodbudil in pri njem tudi sodeloval. S posebno pozornostjo je spremljal tudi zamejsko Koroško. Tako je npr. predstavil delo F. Kukovice Šolski vsakdan na dvojezičnem Koroškem (v Šolski kroniki 1999) in Pričevanja učiteljstva – Dvojezične ljudske šole na Koroškem po letu 1945 (2006). Vrsto svojih krajših objav s področja kulture in šolstva je Franček Lasbaher leta 2003 zbral v zborniku *Vpogledi v koroško kulturno in šolsko kroniko*.⁶ Tam je na zadnji strani platnic knjige, izdane skoraj ob sklepu aktivne poklicne poti, sežeto



Prof. Franček Lasbaher, zavzeti raziskovalec šolstva na Koroškem (zasebni arhiv).

⁶ F. Lasbaher, *Vpogledi v koroško kulturno in šolsko kroniko*, Prevalje: OŠ Franja Goloba Prevalje; Slovenj Gradec: Zavod RS za šolstvo, Koroška enota, 2003.

orisa tudi kronologijo svoje osebne kronike. V njej so posebej izpostavljeni zborniki, ki jih je spodbudil in oblikoval kot predstojnik koroške enote Zavoda RS za šolstvo. Najprej je to ob 40-letnici zavoda pripravljen zbornik *‘Koroško šolstvo od preteklosti do sedanjosti’* (1996, zapis o njem je prinesla tudi Šolska kronika). V tem zborniku, ki obravnava tudi nekdanje in sodobno šolstvo, je prispeval F. Lasbaher zgodovinski pregled šolstva na Koroškem in razvoj šolskega nadzorništva na področju Dravograda in Slovenj Gradca. V pogovoru za koroška Odsevanja leta 2002 se je prav ob zborniku *Koroško šolstvo* spominjal preteklosti koroškega šolstva, ki nekdanj ni bila deležna prav velike pozornosti. To in pomanjkanje gradiva ga je spodbudilo k bolj “poglobljenemu ukvarjanju s tem področjem – z geslom: Če ni, pa postorimo mi!”

Predvsem k sodobnemu šolstvu je usmerjen tudi zbornik *‘Kakovost dela v šoli – dosežek uspešnega pedagoškega vodenja’* (ur. F. Lasbaher, 1998), v katerem je kot urednik zbral prispevke vrsto ravnateljev koroških šol in prispeval zapis *Ob projektni nalogi OŠ Brezno Spoznavajmo svoj kraj*. V njem ostaja pozoren do dela manjših, tudi podružničnih šol ter do zgodovinskega razvoja šolstva. Prof. F. Lasbaher je opravljal spodbujevalno vlogo tako pri sodobnem šolskem razvoju kot pri odstiranju preteklosti šolstva na Koroškem in v posameznih osnovnih, pa tudi srednjih šolah. Tudi o njihovih raziskavah in publikacijah je prizadevno poročal v Šolski kroniki.

Svoje prispevke o zgodovini šolstva na Koroškem je objavljala tudi v različnih zbornikih (npr. Zgodovina šolstva v Mislinjski dolini od pričetkov do osvoboditve 1945 v zborniku Slovenj Gradec in Mislinjska dolina II, 1999) ter v Kroniki, časopisu za slovensko krajevno zgodovino, kjer je 2008 sodeloval v tematski ‘koroški’ številki s pregledom učiteljstva in šolskih stavb ter orisal razvoj 25 osnovnih šol v Dravski dolini in 14 v Mežiški dolini, leta 2013 pa je predstavil šolsko kroniko Nižje gimnazije Črna 1950–1957.

Posebej je bil Franček Lasbaher kot vodja koroške enote Zavoda RS za šolstvo poznan zaradi mednarodnega povezovanja – s študijskimi potovanji ravnateljev in ravnateljic koroških šol po Sloveniji in zamejstvu, pa tudi v Anglijo (1996), na Bavarsko (1999), Dunaj (2001) in v Prago (2002). Ob tem so nastale publikacije, ki so spodbujale slovensko šolstvo in ostajajo kot vsebinski dokument prava pričevanja tega sodelovanja (Britanske šolske vzprednice, 1997; Slovensko-nemške šolske vzprednice, 2000; Slovensko-avstrijske šolske vzprednice, 2002).

Zlahka pritegnemo presoji mag. Mladena Tancerja (v zapisu o zborniku Vpogledi, Šolska kronika 2004, št. 1), da ob prebiranju Lasbaherjevih sestavkov spoznamo in odkrivamo njegov “pretanjen posluš za kulturno in šolsko tematiko koroškega sveta.” Ob tem pa cenimo tudi njegova različna prizadevanja za spreminjanje in posodabljanje kulturnega in prosvetnega življenja. Svojemu dolgoletnemu koroškemu sodelavcu smo tako hvaležni za bogat prispevek k zgodovini šolstva na Koroškem in za njegovo dolgoletno zavzeto sodelovanje pri reviji Šolska kronika.

dr. Branko Šuštar